

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Γεώργιος Δ. Καψάλης
Αθανάσιος Πασχάλης
Στέφανος Τσιάλος
Δημήτριος Γουλής

Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό Δ', Ε', ΣΤ' Δημοτικού
Το Λεξικό μας

Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό
Δ', Ε', ΣΤ' Δημοτικού

Το Λεξικό μας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ 75% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΚΑΙ 25% ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

ISBN 960-06-1796-1

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

**Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό
Δ', Ε', Στ' Δημοτικού
Το λεξικό μας**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Γεώργιος Δ. Καψάλης, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αθανάσιος Πασχάλης, Σχολικός σύμβουλος Στέφανος Τσιάλος, Εκπαιδευτικός Δημήτριος Γουλής, Εκπαιδευτικός
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Βασιλική Τοκατλίδου, Ομότιμη Καθηγήτρια του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνος Νάσης, Σχολικός σύμβουλος Ευσταθία Χριστοπούλου, Εκπαιδευτικός
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Μαρία Ράπτη, Σκιτσογράφος-Εικονογράφος
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Αλεξάνδρα Μπάσιου, Φιλολόγος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Πέτρος Μπερερής, Σύμβουλος του Π. Ι. Χρήστος Παπαρίζος, Σύμβουλος του Π. Ι.
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Πηνελόπη Παπαϊωάννου, Φιλολόγος
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Αντώνιος Κέλλης, Εικαστικός καλλιτέχνης
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»	
Πράξη με τίτλο:	ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ. <i>Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i> «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο» Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου Γεώργιος Τύπας <i>Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i> Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου Γεώργιος Οικονόμου <i>Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i>
Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.	

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Γεώργιος Δ. Καψάλης
Αθανάσιος Πασχάλης
Στέφανος Τσιάλος
Δημήτριος Γουλής

Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό
Δ', Ε', Στ' Δημοτικού
Το λεξικό μας

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

1.	Πώς θα χρησιμοποιήσουμε το Λεξικό μας	6
2.	Συντομογραφίες, Ειδικά Σύμβολα, Αρκτικόλεξα	9
3.	Το Λεξικό μας Α - Ω	11
4.	Η προφορά των φθόγγων	252
5.	Η σημασία των λέξεων (Ομώνυμα ή Ομόηχα, Παρώνυμα, Συνώνυμα και Αντίθετα, Ταυτόσημα)	254
6.	Ο τονισμός των λέξεων	257
7.	Η γραφή των αριθμητικών	259
8.	Πίνακες κλιτικών παραδειγμάτων	262
9.	Το λεξιλόγιο των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών	278
10.	Γεγονότα - Σταθμοί της Ελληνικής Ιστορίας	282

1. ΠΩΣ

Θα χρησιμοποιήσουμε το Λεξικό μας

Αγαπητά μας παιδιά!

Το Λεξικό που έχετε στα χέρια σας δε μοιάζει τόσο με τα Λεξικά για μεγάλους, που ίσως γνωρίζετε μέχρι σήμερα. Σκοπός του είναι να γίνει ο αχώριστος σύντροφος στις καθημερινές σας περιπλανήσεις μέσα στον πλούσιο κόσμο της ελληνικής μας γλώσσας. Θα σας διευκολύνει στις αναζητήσεις σας σχετικά με τη γλώσσα και τη γνωριμία σας με πολλές πλευρές της. Θα πληροφορηθείτε, δηλαδή, τι σημαίνει η κάθε λέξη, πώς γράφεται, ποιες άλλες λέξεις έχουν περίπου την ίδια σημασία και πολλά άλλα.

Εμείς, θέλοντας να σας βοηθήσουμε να χρησιμοποιείτε σωστά και εύκολα το Λεξικό που ετοιμάσαμε, επιλέξαμε έναν ιδιαίτερο τρόπο για να σας το παρουσιάσουμε:

Χωρίσαμε το Λεξικό μας σε τρεις στήλες:

κοιτάζω

(Ρήμα, Ρ3)

(ενεστ. κοι-τά-ζω,

αόρ. κοιτάξα, παθ.

αόρ. κοιτάχτηκα,

παθ. μτχ. κοιταγμέ-

νος)

[αρχ. κοιτάζω <

κοίτη (= κρεβάτι)]

1. (μτβ.) στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή κάτι: ►Κοιτούσε από το παράθυρό του μακριά τη θάλασσα.

2. (μτβ.) φροντίζω, νοιάζομαι για κάποιον ή για κάτι: ►Κοίταξε τους γονείς του στα γεράματα.

3. (μτβ.) εξετάζω κάτι με ιδιαίτερη προσοχή, ελέγχω: ►Κοιτάζω τη μηχανή του αυτοκινήτου πριν από κάθε ταξίδι.

Συνών.: παρατηρώ (1)

Σύνθ.: αγριοκοιτάζω, κρυ-

φοκοιτάζω, γλυκοκοιτάζω

Οικογ. Λέξ.: κοιταγμα

Φράσεις: ►Κοιτάζω με μισό μάτι (= περιφρονώ κάποιον) ►Κοιτάζω στα μάτια (= είμαι απόλυτα ειλικρινής) ►Για κοιτα να δεις! (= για φαντάσου!)

Η αριστερή στήλη περιλαμβάνει την ίδια τη λέξη με την ορθογραφία της (**κοιτάζω**), το είδος της λέξης (**Ρήμα**), ενώ ο κωδικός **P3** παραπέμπει στον τρόπο με τον οποίο κλίνεται το ρήμα στο τέλος του Λεξικού. Όταν δεν υπάρχει αντίστοιχος κωδικός, θα βρίσκουμε περισσότερες πληροφορίες για την κλίση της λέξης στη σχολική Γραμματική. Ακολουθεί ο τρόπος που χωρίζουμε τη λέξη σε συλλαβές (**κοι-τά-ζω**), οι βασικοί χρόνοι του ρήματος (**ενεστ. κοι-τά-ζω, αόρ. κοιτάξα, παθ. αόρ. κοιτάχτηκα, παθ. μτχ. κοιταγμένος**), καθώς και η βασική ετυμολογία της λέξης, δηλ. η ηλικία και η προέλευσή της [**αρχ. κοιτάζω < κοίτη (= κρεβάτι)**]. Στη στήλη αυτή θα συναντήσουμε συχνά και κάποιες γραμματικές ή ορθογραφικές υποδείξεις.

Η μεσαία στήλη μάς πληροφορεί για τις σημασίες της λέξης:

1. (**μτβ.**) **στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή κάτι**
2. (**μτβ.**) **φροντίζω, νοιάζομαι για κάποιον ή για κάτι**
3. (**μτβ.**) **εξετάζω κάτι με ιδιαίτερη προσοχή, ελέγχω**

Για κάθε σημασία δίνουμε ένα παράδειγμα, που περιλαμβάνει τη συγκεκριμένη λέξη, για να δείξουμε τον τρόπο που τη χρησιμοποιούμε στο λόγο. Το μπλε χρώμα στο παράδειγμα δείχνει τον τρόπο που συντάσσεται η λέξη, όταν αυτή είναι ρήμα (**Κοιτούσε από το παράθυρό του μακριά τη θάλασσα**).

Η δεξιά στήλη περιλαμβάνει τα **Αντίθετα**, αν υπάρχουν, και τα **Συνώνυμα** (**παρατηρώ (1)**). Ο αριθμός **(1)** δείχνει ότι η λέξη πριν από αυτόν (**παρατηρώ**) είναι συνώνυμη με την πρώτη σημασία του λήμματος (**1. στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή κάτι**). Ακολουθούν, επίσης, οι **Οικογένειες Λέξεων** (**κοίταγμα**), τα **Σύνθετα** (**αγριοκοιτάζω, κρυφοκοιτάζω, γλυκοκοιτάζω**) και οι **Φράσεις**. Εδώ θα συναντήσουμε στερεότυπες φράσεις και ιδιωτισμούς, που χρησιμοποιούνται πάντα με τον ίδιο τρόπο κι έχουν αποκτήσει ξεχωριστή σημασία (**► Κοιτάζω με μισό μάτι (= περιφρονώ κάποιον)**). Έτσι εμπλουτίζουμε περισσότερο τις γνώσεις μας για κάθε λέξη, μαθαίνοντας ιδιαίτερες σημασίες και έννοιες, που αυτή έχει αποκτήσει στο μεγάλο ταξίδι της.

Πολύ συχνά, κυρίως όταν η λέξη που εξετάζουμε είναι ουσιαστικό, θα βρούμε και τα **Προσδιοριστικά**. Πρόκειται για λέξεις, που συνήθως «συνοδεύουν» το λήμμα, όπως, για παράδειγμα, στο ουσιαστικό **λιμάνι** τα προσδιοριστικά είναι **φυσικό, απάνεμο, εμπορικό, διεθνές**.

Όταν η λέξη που εξετάζουμε είναι επίθετο, θα βρούμε αντίστοιχα τα **Προσδιοριζόμενα**.

Λιμάνι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (λι-μά-νι, γεν. -ού, πληθ. -α) [μτγν. λιμένιον, υποκορ. του αρχ. λιμήν]	1. φυσική ή τεχνητή διαμόρφωση παραλίας ή όχθης ποταμού ή λίμνης για την προστασία και το αγκυροβόλημα των πλοίων: ► Το καράβι έδεσε στο λιμάνι λόγω της θαλασσοταραχής. 2. (μτφ.) τόπος ή άνθρωπος στον οποίο αναζητεί κανείς ασφάλεια, καταφύγιο: ► Βρήκε στους συγγενείς του ένα λιμάνι γαλήνης και ηρεμίας.	Συνών.: σκάλα (1) Σύνθ.: λιμεναρχείο, λιμενοφύλακας, μικρολίμανο Οικογ. Λέξ.: λιμενικός, λιμενίσκος Προσδιορ.: φυσικό, απάνεμο, εμπορικό, διεθνές (1)
---	--	--

Οι χαρακτηρισμοί **έμψυχα και άψυχα** που βρίσκουμε στα επίθετα δείχνουν αν το επίθετο «συνοδεύει» έμψυχα ή άψυχα ουσιαστικά ή και τα δύο.

Η βοήθεια, όμως, που προσφέρει το Λεξικό μας δε σταματά μόνο εδώ. Σε ξεχωριστές ενότητες δίνονται πληροφορίες για τα παρακάτω:

- Πώς προσφέρουμε τους φθόγγους της γλώσσας μας.
- Τι είναι ομώνυμα, παρώνυμα, συνώνυμα, ταυτόσημα.
- Πώς και πότε τονίζουμε τις λέξεις στην ελληνική γλώσσα.
- Πώς γράφουμε τα αριθμητικά (ένα, δύο, δεκαπέντε κ.λπ.).

Ακολουθούν:

- Πίνακες με κλιτικά παραδείγματα ονομάτων και ρημάτων.
- Ένα μικρό λεξιλόγιο με την ορολογία που συναντούμε στους Η/Υ (Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές).
- Ένας πίνακας με τα σπουδαιότερα πολιτικά και πολιτιστικά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας, που περιλαμβάνει, επίσης, χρονολογίες - σταθμούς για την τεχνολογική πρόοδο στην Ελλάδα.

2. Συντομογραφίες

ά.
 αγγλ.
 άκλ.
 αμτβ.
 ανατομ.
 ανισοσύλλ.
 Αντίθ.
 αντων.
 αόρ.
 αριθμτ.
 αρσ.
 αρχ.
 αρχαιόκλ.
 βιολ.
 βλ.
 γαλλ.
 γεν.
 γεωγρ.
 γεωμ.
 γλωσσ.
 γραμμ.
 ελνστ.
 ενεργ.
 ενεστ.
 εξακολ.
 επίθ.
 επίρρ.
 ετυμ.
 θηλ.
 ιατρ.
 ισοσύλλ.
 ιταλ.
 κεφ.
 λ.
 λατιν.
 λόγ.
 μαθημ.
 μέλλ.

άρθρο
 αγγλικά
 άκλιτος, -η, -ο
 αμετάβατο
 ανατομία
 ανισοσύλλαβος, -η, -ο
 Αντίθετα
 αντωνυμία
 αόριστος
 αριθμητικό
 αρσενικό
 αρχαίος, -α, -ο
 αρχαιόκλιτος, -η, -ο
 βιολογία
 βλέπε
 γαλλικά
 γενική
 γεωγραφία
 γεωμετρία
 γλωσσολογία
 γραμματική
 ελληνιστικό
 ενεργητική φωνή
 ενεστώτας
 εξακολουθητικός
 επίθετο
 επίρρημα
 ετυμολογία
 θηλυκό
 ιατρική
 ισοσύλλαβος
 ιταλικά
 κεφαλαίο
 λέξη
 λατινικά
 λόγιος
 μαθηματικά
 μέλλοντας

μεσν.
 μεταφρ. δάν.
 μτβ.
 μτγν.
 μτφ.
 μτχ.
 Οικογ. Λέξ.
 ορ.
 ουδ.
 ουσ.
 παθ.
 παραθ.
 Παροιμ.
 πληθ.
 πολιτ.
 πρκ.
 πρόθ.
 Προσδιορ.
 Προσδιοριζ.
 προστ.
 πρότ.
 πρτ.
 ρ.
 σελ.
 σημ.
 στερ.
 σύνδ.
 συνεκδ.
 Σύνθ.
 συνοπτ.
 Συνών.
 τυπογρ.
 υπερσ.
 υποκορ.
 υποτ.
 φυσ.
 φων.
 χημ.

μεσαιωνικός, -ή, -ό
 μεταφραστικό δάνειο
 μεταβατικό
 μεταγενέστερο
 μεταφορά
 μετοχή
 Οικογένεια Λέξεων
 οριστική
 ουδέτερο
 ουσιαστικό
 παθητική φωνή
 παραθετικά
 παροιμία
 πληθυντικός
 πολιτική
 παρακείμενος
 πρόθεση
 Προσδιοριστικά
 Προσδιοριζόμενα
 προσηκτική
 πρόταση
 παρατατικός
 ρήμα
 σελίδα
 σημείωση
 στερητικό
 σύνδεσμος
 συνεκδοχικά
 Σύνθετα
 συνοπτικός
 Συνώνυμα
 τυπογραφία
 υπερσυντέλικος
 υποκοριστικό
 υποτακτική
 φυσική
 φωνήεν
 χημεία

Ειδικά Σύμβολα

- ▶ **[]** περικλείουν την ετυμολογία μιας λέξης
- ▶ **<** δηλώνει ότι η λέξη που βρίσκεται αριστερά προέρχεται από τη λέξη που βρίσκεται δεξιά
- ▶ **~** χρησιμοποιείται για επανάληψη της προηγούμενης λέξης ή φράσης

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Α.Ε.	=	Ανώνυμη Εταιρεία
Α.Π.Θ.	=	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Β.	=	Βορράς, Βόρεια
ΒΑ.	=	Βορειοανατολικός
Γ.Γ.Α.	=	Γενική Γραμματεία Αθλητισμού
Γ.Ε.Α.	=	Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας
Γ.Ε.ΕΘ.Α.	=	Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
Γ.Ε.Ν.	=	Γενικό Επιτελείο Ναυτικού
Γ.Ε.Σ.	=	Γενικό Επιτελείο Στρατού
Γ.Σ.Ε.Ε.	=	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
Δ.Ε.Η.	=	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
Δ.Ε.Θ.	=	Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης
Δ.Ο.Ε.	=	1. Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή 2. Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας
Δ.Ο.Υ.	=	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
Ε.Ε.	=	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Σ.	=	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
ΕΛ.ΑΣ.	=	Ελληνική Αστυνομία
ΕΛ.ΤΑ.	=	Ελληνικά Ταχυδρομεία
Ε.Μ.Υ.	=	Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία
Ε.Ο.Κ.	=	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Ο.Τ.	=	Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού
Ε.Ρ.Τ.	=	Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση
Ε.Σ.Υ.	=	Εθνικό Σύστημα Υγείας
Ε.ΥΔ.Α.Π.	=	Εταιρεία Ύδρευσης Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
Η.Π.Α.	=	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Ι.Κ.Α.	=	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κ.Τ.Ε.Λ.	=	Κοινό Ταμείο Εισπράξεων Λεωφορείων
Κ.Τ.Ε.Ο.	=	Κέντρο Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων
Ο.Α.	=	Ολυμπιακή Αεροπορία
Ο.Α.Ε.Δ.	=	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
Ο.Α.Σ.Α.	=	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών
Ο.Α.Σ.Θ.	=	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Θεσ/νίκης
Ο.Γ.Α.	=	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
Ο.Η.Ε.	=	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Σ.Ε.	=	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας
Ο.Τ.Ε.	=	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας
ΠΡΟ-ΠΟ	=	Προγνωστικά Ποδοσφαίρου
Ρ.Ι.Κ.	=	Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου
Τ.Ε.Ι.	=	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΥΠ. ΕΞ.	=	Υπουργείο Εξωτερικών
Φ.Π.Α.	=	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
Ω.Ρ.Λ.	=	Ωτορινολαρυγγολόγος

άβουλος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμψυχα) (ά-βου-λος) [αρχ. άβουλος < ά στερ. + βουλή (= γνώμη, σκέψη)]	αυτός που δεν έχει δική του θέληση, αποφασιστι- κότητα και πρωτοβουλία: ► Στις δύσκολες στιγμές είναι συνήθως άβουλος, δεν παίρνει αποφάσεις.	Συνών.: διστακτικός Οικογ. Λέξ.: άβουλα (ε- πίρρ.) Προσδιορίζ.: χαρακτήρας, πλάσμα, πλήθος
αγανακτώ και αγαναχτώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. α-γα-να-κτώ, αόρ. αγανάκτησα, παθ. μτχ. αγανακτι- σμένος) [αρχ. άγανακτώ]	1. (αμτβ.) θυμώνω, οργίζο- μαι: ► Οι επιβάτες αγανάκτη- σαν από τη μεγάλη καθυστέ- ρηση του αεροπλάνου. 2. (μτβ.) εκνευρίζω, εξορ- γίζω: ► <i>Μας</i> αγανάκτησε με την αδικαιολόγητη επιμονή του.	Συνών.: δυσφορώ, εξοργί- ζομαι, δυσανασχετώ (1) Οικογ. Λέξ.: αγανάκτηση
αγγελία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (αγ-γε-λι-α) [λόγ. < αρχ. άγγελία < άγγελος]	γραφτή ή προφορική ει- δηση, μήνυμα, πληροφο- ρία: ► Διάβασα με χαρά την αγγελία του γάμου σου.	Συνών.: γνωστοποίηση, ανακοίνωση Σύνθ.: αγγελιοφόρος, εξαγ- γελία, παραγγελία, προα- ναγγελία, εισαγγελία Οικογ. Λέξ.: άγγελος, άγ- γελμα, αγγελτήριο Προσδιορ.: έκτακτη, επίση- μη, μικρή, χαρμόσυνη
αγέλη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (α-γέ-λη) [λόγ. < αρχ. άγέλη < άγω (= οδηγώ)]	1. κοπάδια από ζώα, που ζουν ή βόσκουν μαζί: ► Το χειμώνα οι αγέλες των λύκων βρίσκουν πιο δύσκολα την τροφή τους.	Συνών.: μπουλούκι, μάζα (2)

	2. (μτφ.) πλήθος ανθρώπων που παρασύρεται εύκολα: ►Μερικές φορές το πλήθος συμπεριφέρεται σαν αγέλη.	
αγενής, -ής, -ές (Επίθετο, Ε9, έμφυχα) (α-γε-νής, γεν. -ούς και -ή, -ούς και -ή, πληθ. -είς, -είς, -ή) [αρχ. άγενής < άστερ. + γένος]	αυτός που δεν έχει τρόπους καλής συμπεριφοράς: ►Επειδή είναι αγενής, δεν κάνει εύκολα φίλους.	Αντίθ.: ευγενικός Συνών: αδιάκριτος, αναιδής Οικογ. Λέξ.: αγενώς (επιρρ.), αγένεια
αγνοώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. α-γνο-ώ, αόρ. αγνόησα, παθ. αόρ. αγνοήθηκα, παθ. μτχ. αγνοημένος) [αρχ. άγνοω < άστερ. + γιγνώσκω]	1. (μτβ.) δεν ξέρω, δε γνωρίζω: ►Αγνοεί την ιστορία του τόπου του. ►Αγνοώ ποιος είναι ο ιδιοκτήτης του διπλανού διαμερίσματος. ►Αγνοούν ότι κατάγονται από την ίδια περιοχή. 2. (μτβ.) αδιαφορώ, δε δίνω σημασία, περιφρονώ κάποιον ή κάτι: ►Μας είδε χτες στην πλατεία, αλλά μας αγνόησε εντελώς.	Αντίθ: γνωρίζω, είμαι ενήμερος (1) Οικογ. Λέξ.: άγνοια Φράσεις: ►Αγνοείται η τύχη του (= δεν υπάρχουν γι' αυτόν πληροφορίες)
άγνωστος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ά-γνω-στος) [αρχ. άγνωστος < άστερ. + γνωστός]	αυτός που δεν τον ξέρουμε, που δεν τον έχουμε ξαναδει: ►Ρωτούσε πληροφορίες για κάποιον άνθρωπο, που ήταν άγνωστος στο χωριό μας.	Αντίθ.: γνωστός Συνών.: ανεξακριβωτος, ανεπιβεβαίωτος Προσδιοριζ.: περιβάλλον, αίτια (τα), παράγοντας, πτυχή, προέλευση, πηγή Φράσεις: ►Άγνωστοι αίβουλαί του Ύψίστου (= όταν κάτι εξαρτάται από απροσδιόριστους παράγοντες) ►Άγνωστο κείμενο (= αδιδακτο κείμενο)
αγορά (η) (Ουσιαστικό, Ο18) (α-γο-ρά) [αρχ. άγορᾶ < άγείρω (= συναθροίζω)]	1. η απόκτηση αγαθών με χρήματα: ►Η αγορά των επίπλων του σπιτιού μας έγινε με δόσεις.	Αντίθ.: πώληση (1) Συνών.: προμήθεια (1), παζάρι (2) Σύνθ.: λαχαναγορά, ψαραγορά, κτηματαγορά, αγορανομία, αγοραπωλησία

	2. καθορισμένος χώρος και τόπος στον οποίο γίνονται αγοραπωλησίες: ► Όλη η οικογένεια επισκέφτηκε τη λαϊκή αγορά της πόλης.	Οικογ. Λέξ.: αγοράζω, αγοραστής, αγοραστός, αγορεύω, αγόρευση Προσδιορ.: φτηνή, ακριβή, χρηματιστηριακή (1, 2), λαχειόφορος (1), λαϊκή (2) Φράσεις: ► Μαύρη αγορά (= για παράνομη πώληση)
αγορεύω <i>(Ρήμα, P2)</i> <i>(ενεστ. α-γο-ρεύ-ω, αόρ. αγόρευσα)</i> <i>[λόγ. < αρχ. ἀγο-ρεύω < ἀγορεύω]</i>	<i>(αμτβ.) μιλά σε δημόσια συγκέντρωση, βγάζω λόγο: ► Ο δικηγόρος αγόρευε για δύο ολόκληρες ώρες στην αίθουσα του δικαστηρίου.</i>	Σύνθ.: απαγορεύω, αναγορεύω, υπαγορεύω Οικογ. Λέξ.: αγορά, αγορητής, αγόρευση
αγροίκος, -α, -ο <i>(Επίθετο, E3, έμφυχα)</i> <i>(αγ-ροί-κος)</i> <i>[αρχ. ἀγροῖκος < ἀγρός + οἶκος]</i>	αυτός που συμπεριφέρεται με άσχημο τρόπο, ο άξεστος, ο ακαλλιέργητος: ► Είναι αγροίκος και προσβάλλει συνεχώς τους άλλους.	Συνών.: τραχύς
αγρός (ο) <i>(Ουσιαστικό, O13)</i> <i>(α-γρός)</i> <i>[αρχ. ἀγρός]</i>	χωράφι, καλλιεργήσιμη γη: ► Στη Θεσσαλία καλλιεργούν απέραντους αγρούς με σιτηρά.	Συνών.: κτήμα Σύνθ.: αγροφύλακας, αγρόκτημα, αγροτεμάχιο, αγρανάπαιση (= σκόπιμη διακοπή της καλλιέργειας ενός αγρού) Οικογ. Λέξ.: αγρότης, αγροτιά, αγροτικός
άγχος (το) <i>(Ουσιαστικό, O37)</i> <i>(άγ-χος, γεν. -ους, πληθ. -η)</i> <i>[λόγ. ἄγχος < ἄγχω (= πνίγω)]</i>	αγωνία, ανησυχία, ανασφάλεια: ► Είχα πολύ μεγάλο άγχος για τα αποτελέσματα των ιατρικών εξετάσεων.	Οικογ. Λέξ.: αγχώνω, αγχώδης, αγχωτικός Προσδιορ.: ψυχοφθόρο, καθημερινό, έντονο
αγωγή (η) <i>(Ουσιαστικό, O24)</i> <i>(α-γω-γή)</i> <i>[λόγ. < αρχ. ἄγωγή < ἄγω (= οδηγώ)]</i>	1. η καθοδήγηση των μικροτέρων από τους μεγαλύτερους, η ανατροφή, η εκπαίδευση: ► Η αγωγή και η μόρφωση των νέων αποτελούν υποχρέωση κάθε πολιτείας.	Συνών.: διαπαιδαγώγηση, παιδεία (1) Σύνθ.: καταγωγή, παραγωγή, αναγωγή, προαγωγή, διαγωγή, συναγωγή, προσαγωγή

	2. προσφυγή σε δικαστήρια για δικαιώματα που έχουν παραβιαστεί: ► Κατέθεσε αγωγή στο δικαστήριο για τα ενοίκια που του χρωστούσαν.	Προσδιор.: κοινωνική, κυκλοφοριακή, ηθική, θρησκευτική, ειδική, αισθητική, σεξουαλική (1)
αγωγός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (α-γω-γός) [λόγ. < αρχ. αγωγός < ἄγω (= οδηγώ)]	1. σωλήνας ή αυλάκι μέσα από τον οποίο μεταφέρεται ή διοχετεύεται κάτι: ► Το φυσικό αέριο μεταφέρεται με αγωγό. 2. (φυσ.) υλικό που έχει ή δεν έχει τη δυνατότητα να μεταφέρει θερμική ή ηλεκτρική ενέργεια: ► Το ξύλο είναι κακός αγωγός της θερμότητας και του ηλεκτρισμού.	Σύνθ.: πετρελαιοαγωγός, υδαταγωγός Προσδιор.: εναέριος, υπόγειος (1), καλός, κακός, ηλεκτρικός (2)
άδεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (ἄ-δει-α) [αρχ. ἄδεια < ἀδεῖς < ἄ στερ. + δέος (= φόβος)]	1. η συγκατάθεση που δίνεται σε κάποιον να κάνει κάτι: ► Για να πάω στη διήμερη εκδρομή της τάξης μου, παίρνω πρώτα άδεια από τους γονείς μου. 2. έγγραφο που δίνει το δικαίωμα σε κάποιον να κάνει κάτι: ► Έβγαλε άδεια για την ανέγερση πρώτης κατοικίας. 3. το δικαίωμα που έχει κάποιος να απουσιάσει από την εργασία του για ένα χρονικό διάστημα: ► Κράτησε την άδειά του για τις καλοκαιρινές διακοπές.	Προσδιор.: αναρρωτική, κανονική, εκπαιδευτική (3), προφορική, εικοσιτετράωρη (1, 3)
αδέξιος, -α, -ο (Επίθετο, Ε4, έμφυχα και άψυχα) (α-δέ-ξι-ος) [λόγ. < ελνστ. ἄ-δέξιος < ἄ στερ. + δεξιός (= ικανός)]	αυτός που δεν έχει την ικανότητα να κάνει κάτι σωστά, προσεκτικά και επιτυχημένα: ► Ο οδηγός φάνηκε αδέξιος, χάνοντας τον έλεγχο του αυτοκινήτου σε μια απότομη στροφή του δρόμου.	Αντίθ.: επιδέξιος, επιτήδειος Προσδιοριζ.: οδηγός, τεχνίτης, χειρισμοί (οι), ενέργεια Οικογ. Λέξ.: αδέξια (επίρρ.), αδεξιότητα

αδημονώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. α-δη-μο-νῶ, πρτ. αδημονούσα, μτχ. ενεργ. ενεστ. αδημονώντας) [αρχ. ἀδημονῶ < ἀδήμων (= ανήσυχος)]	(μτβ.) περιμένω με αγωνία και ανησυχία, ανυπομονώ: ► Αδημονούσε <i>να</i> ξαναδεί και <i>να</i> φιλήσει το χώμα της πατρίδας, ὅστερα από τριάντα χρόνια που βρισκόταν στην ξενιτιά.	Συνών.: ανησυχῶ, λαχταρῶ Οικογ. Λέξ.: αδημονία
αδιάβλητος, -η -ο (Επίθετο, Ε2, ἔμψυχα και ἀψυχα) (α-διά-βλη-τος) [λόγ. < αρχ. ἀδιάβλητος < ἄ στερ. + διαβλητός < διαβάλλω (= συκοφαντώ)]	αυτός που δεν μπορεί να κατηγορηθεί για ἔλλειψη τιμιότητας και αμεροληψίας: ► Πρόκειται για έναν έντιμο και αδιάβλητο δικαστή.	Αντίθ.: διαβλητός Συνών.: ἀμεμπτος, ἀψογος Προσδιορίζ.: διαδικασίες (οι), διαγωνισμός, χαρακτήρας, εκλογές (οι)
αδιάκοπος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, ἄψυχα) (α-διά-κο-πος) [λόγ. < ελνστ. ἀδιάκοπος < ἄ στερ. + διακόπτω]	που συμβαίνει συνέχεια, ασταμάτητος: ► Για να επιτύχεις το σκοπό σου, πρέπει να καταβάλεις αδιάκοπες προσπάθειες.	Οικογ. Λέξ.: αδιάκοπα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: αγώνας, προσπάθεια, επιμονή, βροχή
αδιαλλαξία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (α-διαλ-λα-ξι-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. ἀδιαλλαξία < ἄ στερ. + διαλλάσσομαι (= συμφιλιώνομαι)]	η απροθυμία για οποιαδήποτε συνεννόηση και συμβιβασμό: ► Στις συνομιλίες των δύο πλευρών κυριάρχησαν η αδιαλλαξία και η ἄρνηση.	Αντίθ.: διαλλακτικότητα, μετριοπάθεια Συνών.: ισχυρογνωμοσύνη Οικογ. Λέξ.: αδιάλλακτος, αδιάλλακτα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: ανεξήγητη, προκλητική
αδιάσειστος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, ἄψυχα) (α-διά-σει-στος) [λόγ. < ελνστ. ἀδιάσειστος < ἄ στερ. + διασείω (= κλονίζω)]	ακλόνητος, ατράνταχτος: ► Ο κατηγορούμενος υποστήριξε την αθωότητά του με αδιάσειστα επιχειρήματα.	Συνών.: ακράδαντος Οικογ. Λέξ.: αδιάσειστα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: απόδειξη, τεκμήριο, μαρτυρία, στοιχείο

αδίστακτος

αδίστακτος και αδίσταχτος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμ-ψυχα) (α-δί-στα-κτος) [λόγ. < ελνστ. αδί-στακτος < α στερ. + διστάζω]	αυτός που δεν έχει ενδοιασμούς και ηθικούς φραγμούς: ► Είναι αδίστακτος μπροστά στην ικανοποίηση των προσωπικών φιλοδοξιών του.	Αντίθ.: διστακτικός Οικογ. Λέξ.: αδίστακτα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: δολοφόνος, απατεώνας, εκμεταλλευτής
αδράνεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (α-δρά-νει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. αδράνεια < α στερ. + δρανής < δραίνω < δρῶ]	1. έλλειψη δραστηριοποίησης, απραξία, νωθρότητα: ► Η αδράνεια της άμυνας οδήγησε στην ήττα της ομάδας ποδοσφαίρου. 2. (φυσ.) η ιδιότητα των υλικών σωμάτων να διατηρούν την κατάσταση κίνησης ή ηρεμίας στην οποία βρίσκονται: ► Το λεωφορείο συνέχισε για λίγα μέτρα την κίνησή του λόγω της αδράνειας, παρά το φρενάρισμα του οδηγού.	Αντίθ.: δράση, δραστηριότητα, ενεργητικότητα (1) Συνών.: ακινησία, στασιμότητα (1) Οικογ. Λέξ.: αδρανών, αδρανής, αδρανώς (επίρρ.), αδρανοποίηση Προσδιορίζ.: εγκληματική, ανεξήγητη, ασυγχώρητη, αδικαιολόγητη, πλήρης, απόλυτη, χαρακτηριστική (1)
αιθαλής, -ής, -ές (Επίθετο, Ε9, έμψυχα και άψυχα) (α-ει-θα-λής, γεν. -ούς, -ούς, -ούς, πληθ. -είς, -είς, -ή) [λόγ. αειθαλής < αει (= πάντα) + θάλλω (= ανθίζω, ακμάζω)]	1. που έχει φύλλα χειμώνα και καλοκαίρι: ► Η Ελιά είναι αιθαλής δέντρο. 2. (μτφ.) αυτός που έχει ζωντάνια, ο ακμαίος: ► Παρά την προχωρημένη ηλικία του παρέμεινε αιθαλής και αγέραςτος.	Αντίθ: φυλλοβόλος (1) Συνών.: θαλερός, σφριγηλός, ακατάβλητος (2) Προσδιορίζ.: φυτό, θάμνος, δέντρο (1)
αέρας και αγέρας (ο) (Ουσιαστικό, Ο1) (α-έ-ρας, γεν. -α, πληθ. -ηδες) [μεσν. άέρας < αρχ. αήρ]	1. το μείγμα των αερίων που περιβάλλει τη γη: ► Ο ατμοσφαιρικός αέρας περιέχει κυρίως άζωτο και οξυγόνο. 2. ο άνεμος: ► Σηκώθηκε δυνατός αέρας και ξερίζωσε τα δέντρα.	Σύνθ.: αερολιμένας, αεροσυνοδός, αεράμυνα, αεροπειρατεία, αεροφωτογραφία Οικογ. Λέξ.: αέρινος, αεράτος, αέριος, αερίζω, αεράκι Προσδιορίζ.: θαλασσινός, δροσερός, παγερός, μολυσμένος, πεπιεσμένος (1, 2)

	3. (μτφ.) άνεση, ικανότη- τα, ευχέρεια: ► <i>Ανέβηκε στην έδρα με τον αέρα ενός αν- θρώπου που ξέρει πολύ καλά τη δουλειά του.</i>	Φράσεις: ► <i>Λόγια του αέρα (= για λόγια που δεν έχουν αξία) ► Του πήρε τον αέρα (= τον κάνει ό,τι θέ- λει) ► Πιάνει πουλιά στον αέρα (= είναι πανέξυπνος) ► Πήραν τα μυαλά του αέρα (= αποθρασύνθηκε)</i>
αήττητος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άψυχα) (α-ήτ-τη-τος) [λόγ. < αρχ. αήτ- τητος < α̂ στερ. + ήττώμαι (= νικιέ- μαι)]	αυτός που δε νικήθηκε ή δεν μπορεί να νικηθεί από κάποιον: ► <i>Ο αθλητής της πυγμαχίας εμφανίστηκε αήττητος στο αγώνισμά του.</i>	Αντίθ.: ηττημένος, νικημέ- νος Συνών.: ακαταμάχητος, ανίκητος Οικογ. Λέξ.: αήττητα (επίρρ.) Προσδιοριζ.: ομάδα, αθλη- τής, στρατός, στόλος
άθλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ά-θλος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [λόγ. < αρχ. ἄθλος]	σπουδαίο κατόρθωμα, κοπιαστική προσπάθεια, αγώνας: ► <i>Η επίδοση του αθλητή της σφαίρας αποτελεί πραγματικό άθλο. ► Οι δώ- δεκα άθλοι του Ηρακλή είναι γνωστοί από τη μυθολογία.</i>	Σύνθ.: αθλοπαιδιά, αθλο- θέτης (= αυτός που ορίζει το βραβείο), πένταθλο, δέ- καθλο Οικογ. Λέξ.: αθλούμαι, άθλημα, αθλητής, αθλητι- κός, άθληση Προσδιορ.: οικονομικός, επιστημονικός
αθώος, -α, -ο (Επίθετο, Ε3, έμφυχα και άψυχα) (α-θώ-ος) [αρχ. ἄθωος]	1. αυτός που θεωρείται ή αποδεικνύεται ότι τελι- κά δεν έκανε αυτό για το οποίο κατηγορείται: ► <i>Οι κατηγορούμενοι κρίθηκαν αθώοι από το δικαστήριο.</i> 2. αυτός που δεν έχει πο- νηριά, ο αγνός: ► <i>Ήταν ένα αθώο παιδί, γι' αυτό παρασύρ- θηκε από τις κακές παρέες.</i> 3. ακίνδυνος: ► <i>Το κάπνι- σμα ποτέ δεν είναι αθώο, γιατί βλάπτει σοβαρά την υγεία.</i>	Αντίθ.: ένοχος (1) Συνών.: απονήρευτος, άκα- κος (2), αβλαβής (3) Οικογ. Λέξ.: αθώα (επίρρ.), αθώωνω, αθώωση, αθωότη- τα, αθωωτικός
αίγλη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (αί-γλη, γεν. -ης, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. αἴγλη]	φήμη, δόξα, λάμψη: ► <i>Η παρουσία πολλών επισήμων έδωσε ξεχωριστή αίγλη στην εκδήλωση.</i>	Συνών.: γόητρο, ακτινοβο- λία, μεγαλοπρέπεια Οικογ. Λέξ.: Αγλαΐα Προσδιορ.: αιώνια, ξεχω- ριστή, εξαιρετική

αίμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (αί-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα, γεν. -άτων) [αρχ. αἷμα]	1. το κόκκινο ζωτικό υγρό που κυκλοφορεί στα αγγεία του σώματος των ανθρώπων και των ζώων: ► <i>Κόπηκε στο χέρι του και έτρεξε πολύ αίμα.</i> 2. η συγγένεια: ► <i>Ο Κώστας και εγώ είμαστε από το ίδιο αίμα.</i>	Συνών: σόι, καταγωγή (2) Σύνθ.: αιματοχυσία, αιμορραγία, αιματοκρίτης, αιμοδότης, αναιμία Οικογ. Λέξ.: αιμάτωμα, αιματηρός, αιματηρά (επίρρ.) Προσδιор.: παγωμένο (1) Φράσεις: ► Μου κόπηκε το αίμα (= τρομοκρατήθηκα) ► Θα πάρω το αίμα μου πίσω (= θα εκδικηθώ) ► Μου ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι (= εκνευρίστηκα) ► Έφτυσα αίμα (= κουράστηκα πολύ) Παροιμ.: ► Το αίμα νερό δε γίνεται, κι αν γίνεται δεν πίνεται
αίνιγμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (αί-νιγ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα, γεν. -άτων) [λόγ. < αρχ. αἴνιγμα < αἰνίσσομαι (= μιλάω αινιγματικά)]	1. φράση σκόπιμα ασαφής, με νόημα που δεν κατανοείται και πρέπει κανείς να το μαντέψει: ► <i>Το αίνιγμα «Ψηλός ψηλός καλόγερος και κόκαλα δεν έχει» είναι γνωστό σε πολλούς.</i> 2. καθετί που είναι δυσκολοερμήνευτο, αβέβαιο και μυστηριώδες: ► <i>Η εξαφάνιση αυτού του ανθρώπου εξακολουθεί να παραμένει ένα αίνιγμα.</i>	Συνών: μυστήριο, γρίφος (2) Οικογ. Λέξ.: αινιγματικά (επίρρ.), αινιγματικός, αινιγματώδης Προσδιор.: διφορούμενο (1), ανεξήγητο, ακατανόητο (1, 2)
αίρεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (αί-ρε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις) [αρχ. αἵρεσις < αἰρούμαι (= εκλέγω, προτιμώ)]	θρησκευτική διδασκαλία που διαφοροποιείται από το καθιερωμένο και επίσημο δόγμα: ► <i>Κατά καιρούς εμφανίστηκαν διάφορες αιρέσεις, που απασχόλησαν τη χριστιανική εκκλησία.</i>	Σύνθ.: προαίρεση, καθάιρεση, εξαίρεση, διαίρεση, αφαίρεση Προσδιор.: καταδικαστέα

αισθάνομαι (Ρήμα, P1) (ενεστ. αι-σθά-νο-μαι, παθ. αόρ. αισθάν-θηκα, μτχ. παθ. ενεστ. αισθανόμενος) [αρχ. αισθάνομαι]	1. (μτβ.) αντιλαμβάνομαι με τις αισθήσεις μου, νιώ- θω: ► Αισθάνθηκα έντονα το κρύο περπατώντας στο χιόνι. 2. (μτβ.) καταλαβαίνω την κατάσταση κάποιου, συ- ναισθάνομαι: ► Αισθάνεται τις συνέπειες των πράξεών του. 3. (μτβ.) έχω προαισθημα για κάτι: ► Αισθάνομαι ότι όλα θα πάνε καλά.	Συνών.: διαισθάνομαι (3) Οικογ. Λέξ.: αίσθημα, αισθηματίας, αισθηματικός, αισθητός, αισθητήριο, αισθητικός, αισθητική Φράσεις.: ► Αισθάνομαι στο πετσί μου (= νιώθω έντονα)
αίτηση (η) (Ουσιαστικό, O28) (αι-τη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [αρχ. αίτησις < αἰτώ (= ζητώ)]	γραφτή κυρίως αναφορά σε δημόσια ή άλλη υπηρε- σία με την οποία ζητούμε κάτι: ► Υπέβαλε αίτηση στο Δήμο, για να του χορηγήσουν πιστοποιητικό γεννήσεως.	Σύνθ.: απαίτηση, παραίτη- ση Προσδιορ.: ενυπόγραφη, πρωτοκολλημένη
αιφνιδιάζω (Ρήμα, P4) (ενεστ. αι-φνι-δι-ά-ζω, αόρ. αιφνιδίασα, παθ. αόρ. αιφνιδιά-στηκα, παθ. μτχ. αιφ-νιδιασμένος) [μεσν. αἰφνιδιάζω]	(μτβ.) κάνω ή λέω κάτι που ξαφνιάζει τους άλ- λους, κάτι που δεν το πε- ριμένουν: ► Ο ομιλητής με αυτά που είπε αιφνιδίασε το ακροατήριό του.	Συνών.: εκπλήσσω Οικογ. Λέξ.: αιφνιδιος, αιφνιδιασμός, αιφνιδιαστι- κός, αιφνιδιαστικά (επίρρ.)
αιώνας (ο) (Ουσιαστικό, O1) (αι-ώ-νας) [λόγ. < αρχ. αἰών]	1. χρονικό διάστημα εκα- τό χρόνων: ► Τα ελαιόδε- ντρα ζουν περισσότερο από έναν αιώνα. 2. μεγάλο χρονικό διά- στημα: ► Είχαμε έναν αιώνα να συναντηθούμε.	Συνών.: εκατονταετία Σύνθ.: αιωνόβιος, μεσαιώ- νας Οικογ. Λέξ.: αιώνιος, αιώ- νια (επίρρ.), αιωνιότητα Προσδιορ.: χρυσός, ένδο- ξος, λαμπρός, κλασικός
ακούσιος, -α, -ο (Επίθετο, E4, έμφυχα και άφυχα) (α-κού-σι-ος) [λόγ. < αρχ. ἀκού-σιος < ἄ στερ. + ἐκούσιος]	αυτός που γίνεται χω- ρίς τη θέληση κάποιου: ► Υπήρξε ακούσιος μάρτυρας της συνομιλίας τους.	Αντίθ.: εκούσιος, θελημέ- νος, εσκεμμένος Συνών.: αθέλητος Οικογ. Λέξ.: ακούσια (επίρρ.) Προσδιοριζ.: ενέργεια, συμμετοχή, κίνηση

ακράδαντος

ακράδαντος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (α-κρά-δα-ντος) [λόγ. < ελνστ. άκρά- δαντος < ά στερ. + κραδαίνω (= σείω)]	που παραμένει σταθερός, που δεν κλονίζεται: ►Οι αποδείξεις για την αθωότητά του είναι ακράδαντες.	Αντίθ.: αμφίβολος Συνών.: ακλόνητος, ατρά- νταχτος, αδιάσειστος Οικογ. Λέξ.: κραδασμός, ακράδαντα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: πίστη
ακριβός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα) (α-κρι-βός) Προσοχή! ► ακριβά (επίρρ.) (= πάρα πολύ) ► ακριβώς (επίρρ.) (= με ακρίβεια) [μεσν. άκριβός < αρχ. άκριβής]	1. που έχει υψηλή τιμή, που κοστίζει πολύ: ►Αγό- ρασε ένα ακριβό αυτοκίνητο. 2. (μτφ.) πολυαγαπημέ- νος, προσφιλής: ►Ακριβή μου Ελένη!	Αντίθ.: φτηνός, οικονομι- κός (1) Συνών.: λατρευτός, φίλα- τος (2) Σύνθ.: πανάκριβος Οικογ. Λέξ.: ακριβά (επίρρ.), ακρίβεια, ακριβαίνω Παροιμ.: Ακριβός στα πι- τουρα και φτηνός στ' αλεύ- ρι
ακρόαση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-κρό-α-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις, γεν. -άσεων) [αρχ. άκρόασις < ακροῶμαι]	1. το να ακούει κανείς με προσοχή: ►Η ακρόαση της ραδιοφωνικής εκπομπής είχε μεγάλη επιτυχία. 2. το να γίνεται κανείς δε- κτός από επίσημα πρόσω- πα, για να εκθέσει σ' αυτά τα αιτήματά του: ►Ο υπουργός δέχτηκε σε ακρόαση τους εκπροσώπους των εργα- ζομένων. 3. (ιατρ.) η εξέταση αρρώ- στου με το αυτί ή το ακου- στικό: ►Από την ακρόαση του αρρώστου φάνηκε ότι αυτός ήταν καλά στην υγεία του.	Οικογ. Λέξ.: ακροῶμαι, ακροατής, ακροαστικά Προσδιορ.: δημόσια (1, 2), επίσημη (2) Φράσεις: ►Ούτε φωνή ούτε ακρόαση (= για κάποιον που δεν έδωσε σημεία ζωής)
ακτίνα, αχτίνα και αχτίδα (η) (Ουσιαστικό, Ο21) (α-κτι-να) [λόγ. < ελνστ. άκτι- να < αρχ. άκτις]	1. η φωτεινή γραμμή που εκπέμπεται από τον ήλιο ή άλλο λαμπερό σώμα: ►Οι ακτίνες του ήλιου έμπαι- ναν στο δωμάτιο από το ανοι- χτό παράθυρο.	Συνών.: ημιδιάμετρος (2) Σύνθ.: ακτινολόγος, ακτι- νογράφηση Οικογ. Λέξ.: ακτινωτός, ακτινίδιο Προσδιορ.: εκτυφλωτική, πολύχρωμη, υπέρυθρες (οι) (1)

	2. (μαθημ.) το ευθύγραμμο τμήμα που ενώνει το κέντρο του κύκλου με την περιφέρεια: ►Η ακτίνα του κύκλου είναι το μισό της διαμέτρου.	
αλαζονεία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (α-λα-ζο-νεί-α γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. ἀλαζονεία < ἀλαζονεύομαι]	η υπέρμετρη περηφάνια και περιφρόνηση προς τους άλλους: ►Η συμπεριφορά του χαρακτηρίζεται συνήθως από αλαζονεία και εγωισμό.	Αντίθ.: μετριοφροσύνη, ταπεινοφροσύνη, σεμνότητα Συνών.: υπεροψία, κομπασμός, έπαρση Προσοδιορ.: παθολογική, αφάνταστη, υπερβολική
αλήθεια (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (α-λή-θει-α, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -) [αρχ. ἀλήθεια < ἀληθής < ἄ στερ. + λῆθος (= λησμονία)]	1. καθετί που συμφωνεί με ό,τι πραγματικά συμβαίνει ή υπάρχει: ►Η αλήθεια είναι ότι εφέτος είχαμε βαρύ χειμώνα. 2. κάτι που είναι αποδεδειγμένο και δε δέχεται αμφισβήτηση: ►Ορισμένες επιστημονικές αλήθειες είναι γνωστές από τα αρχαία χρόνια. 3. (ως επίρρ.) πράγματι: ►Είναι, στ' αλήθεια, ένας εξαιρετος επιστήμονας.	Αντίθ.: ψέμα, ψεύδος, ψευτιά (1) Συνών.: πραγματικότητα (1), γεγονός (2), πραγματικά (3) Σύνθ.: αναλήθεια, φιλαλήθεια Οικογ. Λέξ.: αληθής, αληθινός, αληθεύω Προσοδιορ.: αναμφισβήτητη, απόλυτη, επιστημονική (1, 2)
αλληλεγγύη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (αλ-λη-λεγ-γύ-η, γεν. -ης, πληθ. -) [μτγν. ἀλληλεγγύη]	αμοιβαία αλληλοβοήθεια ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα άτομα: ►Οι μαθητές συγκέντρωσαν τρόφιμα, δείχνοντας την αλληλεγγύη τους στα παιδιά της Αφρικής.	Συνών.: συμπαράσταση, αλληλοϋποστήριξη Προσοδιορ.: κοινωνική, επαγγελματική
αλλοδαπός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άμφυχα) (αλ-λο-δα-πός) [λόγ. < αρχ. ἄλλοδαπός]	αυτός που κατάγεται από ξένη χώρα: ►Στην Ελλάδα ζουν τα τελευταία χρόνια πολλοί αλλοδαποί.	Αντίθ.: ημεδαπός Προσοδιοριζ.: εργάτης, τουρίστας, φοιτητής Φράσεις: ►Ζει στην αλλοδαπή (= ζει στο εξωτερικό)

αλλοίωση

αλλοίωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (αλ-λοι-ω-ση, γεν. -ης, πληθ. -ώσεις, γεν. -ώσεων) [λόγ. < αρχ. ἀλλοιώσις < ἀλλοιῶ < ἀλλοίος]	1. αλλαγή ή μεταβολή προς το χειρότερο: ► Η αλλοίωση που εμφανίζει η εικόνα της τηλεόρασης οφείλεται σε βλάβη του πομπού. 2. νόθευση, παραποίηση: ► Η αλλοίωση του εγγράφου δε γίνεται πάντοτε εύκολα αντιληπτή. 3. αποσύνθεση, σήψη: ► Η αλλοίωση στα κρέατα του ψυγείου ήταν προχωρημένη.	Συνών.: μετατροπή (1), παραχάραξη, πλαστογράφηση (2), σάπισμα (3)
αλτρονισμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (αλ-τρον-ι-σμός, γεν. -ού, πληθ. -) [μτγν. αλτρονισμός < γαλλ. altruisme < λατ. alter (= άλλος)]	αγάπη και φροντίδα προς τους άλλους, χωρίς να υπάρχει προσωπικό όφελος: ► Δείχνει πάντοτε αισθήματα φιλίας και αλτρονισμού προς όλους τους συμπατριώτες του.	Συνών.: φιλαλληλία Οικог. Λέξ.: αλτρονιστής, αλτρονιστικός, αλτρονιστικά (επίρρ.) Προσδιορ.: έμφυτος, φυσικός
άλωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ά-λω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις, γεν. -ώσεων) [λόγ. < αρχ. ἄλωσις < ἀλίσκομαι (= κυριεύομαι)]	1. η κατάληψη οχυρωμένης θέσης, ιδίως πόλης, με βίαια μέσα: ► Η άλωση του κάστρου έγινε ύστερα από πολύμηνη πολιορκία. 2. (κεφ.) η κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους: ► Η Άλωση της Πόλης έγινε το 1453.	Συνών.: κατάκτηση, κυρίευση, εκπόρθηση
αμάθεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (α-μά-θει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. ἀμαθία < ἀμαθής]	η έλλειψη γνώσεων: ► Η αμάθειά του τον οδήγησε σε λανθασμένες επιλογές.	Αντίθ.: γνώση, πολυμάθεια Συνών.: άγνοια, αγραμματοσύνη
αμελώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. α-με-λώ, αόρ. αμέλησα, παθ. αόρ. αμελήθηκα, παθ. μτχ. αμελημένος) [αρχ. ἀμελῶ < ἀμελής]	(μτβ.) δε φροντίζω να κάνω κάτι, παραμελώ, αδιαφορώ: ► Τον τελευταίο καιρό αμελεί τις υποχρεώσεις του. ► Μην αμελήσεις να μου στείλεις το βιβλίο που σου ζήτησα.	Αντίθ.: φροντίζω, νοιάζομαι, μεριμνώ Συνών.: παραβλέπω Σύνθ.: παραμελώ Οικог. Λέξ.: αμελής, αμελώς (επίρρ.), αμέλεια, αμελητέος

άμιλλα (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (ά-μιλ-λα, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. ἄμιλλα]	ο συναγωνισμός ανάμεσα σε πρόσωπα για διάκριση και υπεροχή, χωρίς ανταγωνισμό και αντιπαλότητα: ► Η ευγενής <i>άμιλλα</i> μεταξύ των μαθητών οδηγεί σε καλύτερες επιδόσεις.	Σύνθ.: εφάμιλλος, απαράμιλλος Προσδιορ.: ευγενής, διαρκής
αμοιβή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-μοι-βή) Προσοχή! αμείβω αλλά αμοιβή! [αρχ. ἄμοιβή < ἀμείβω]	1. τα χρήματα που παίρνει κάποιος για τη δουλειά που κάνει: ► Η αμοιβή ενός υπαλλήλου εξαρτάται και από τα χρόνια υπηρεσίας του. 2. βραβείο, έπαινος ή διάκριση που δίνεται σε κάποιον: ► Το χειροκρότημα του κοινού είναι η μεγαλύτερη αμοιβή για κάθε καλλιτέχνη.	Συνών.: μισθός, πληρωμή (1), επιβράβευση, ανταμοιβή (2) Σύνθ.: ανταμοιβή Οικογ. Λέξ.: αμείβω, αμοιβαίος, αμοιβαία (επίρρ.), αμοιβαιότητα Προσδιορ.: γενναία, νόμιμη (1), ηθική, συμβολική (2), υλική (1, 2)
άμυνα (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (ά-μυ-να, γεν. -ας, -ώνης, πληθ. -) [αρχ. ἄμυνα < ἀμύνω (= υπερασπίζω)]	1. απόκρουση επίθεσης ή άλλου κινδύνου: ► Η ηρωική άμυνα των στρατιωτών εμπόδισε την εισβολή των εχθρών στη χώρα. 2. όλα τα μέσα που χρησιμοποιούνται, για να αντιμετωπιστεί ένας κίνδυνος: ► Τα εμβόλια είναι η καλύτερη άμυνα κατά διαφόρων ασθενειών.	Αντίθ.: επίθεση, έφοδος (1) Συνών.: αντίσταση, υπεράσπιση, προάσπιση (1) Σύνθ.: αεράμυνα, αυτοάμυνα Οικογ. Λέξ.: αμόνομαι, αμυντικός, αμυντικά (επίρρ.) Προσδιορ.: αντιαεροπορική, εθνική, σθεναρή (1), νόμιμη, παθητική (1, 2)
αμφιβάλλω (Ρήμα) (ενεστ. αμ-φι-βάλ-λω, αόρ. αμφέβαλα) [αρχ. ἀμφιβάλλω < ἀμφί + βάλλω (= ρίχνω γύρω)]	(αμτβ., μτβ.) δεν είμαι βέβαιος για κάτι, έχω επιφυλάξεις: ► Αμφιβάλλω για την ειλικρίνειά σου. ► Αμφιβάλλω <i>αν</i> θα βρεθεί αγοραστής για το αυτοκίνητό σου. ► Κανείς δεν αμφιβάλλει <i>ότι</i> η προσφορά του στην επιστήμη υπήρξε μεγάλη.	Συνών.: διστάζω, αμφιταλαντεύομαι Οικογ. Λέξ.: αμφίβολος, αμφιβολία

αμφισβητώ

αμφισβητώ (Ρήμα, P6) (ενεστ. αμ-φι-σβη-τώ, αόρ. αμφισβήτη-σα, παθ. αόρ. αμφισβητήθηκα, παθ. μτχ. αμφισβητημένος) [αρχ. ἀμφισβητώ]	(μτβ.) φέρνω αντιρρήσεις, δε δέχομαι κάτι ως αληθινό ή ορθό: ►Ποτέ δεν αμφισβήτησα την εξουσία και την ωριμότητά σου. ►Μερικοί αμφισβήτησαν ότι η ομάδα μας νίκησε δίκαια.	Αντίθ.: παραδέχομαι, αποδέχομαι Συνών.: αμφιβάλλω Οικογ. Λέξ.: αμφισβήτηση, αμφισβητήσιμος, αμφισβητίας
αναβολή (η) (Ουσιαστικό, O24) (α-να-βο-λή) [αρχ. ἀναβολή < ἀναβάλλω]	η μετάθεση μιας πράξης για το μέλλον: ►Ο διαιτητής αποφάσισε την αναβολή του αγώνα εξαιτίας των κακών καιρικών συνθηκών.	Οικογ. Λέξ.: αναβάλλω, αναβλητικός, αναβλητικότητα Προσδιορ.: απαράδεκτη, δικαιολογημένη, μεγάλη, μικρή, τελευταία
αναγκάζω (Ρήμα, P4) (α-να-γκά-ζω, αόρ. ανάγκασα, παθ. αόρ. αναγκάστηκα, παθ. μτχ. αναγκασμένος) [αρχ. ἀναγκάζω < ἀνάγκη]	(μτβ.) υποχρεώνω κάποιον να κάνει κάτι που δε θέλει, επιβάλλω κάτι με τη βία: ►Η φτώχεια ανάγκασε πολλούς να φύγουν από τα χωριά και να μεταναστεύσουν στις πόλεις. ►Ανάγκασε τον αντίπαλο να παραδοθεί.	Συνών.: εξαναγκάζω, πιέζω, καταπιέζω Σύνθ.: εξαναγκάζω, καταναγκάζω Οικογ. Λέξ.: ανάγκη, αναγκάιος, αναγκαιότητα, αναγκασμός, αναγκαστικός, αναγκαστικά (επίρρ.)
αναγνωρίζω (Ρήμα, P4) (α-να-γνω-ρί-ζω, αόρ. αναγνώρισα, παθ. αόρ. αναγνωρίστηκα, παθ. μτχ. αναγνωρισμένος) [λόγ. < αρχ. ἀναγνωρίζω]	1. (μτβ.) θυμάμαι κάποιον ή κάτι που γνώρισα στο παρελθόν: ►Άλλαξες τόσο πολύ που με δυσκολία σε αναγνώρισα. 2. (μτβ.) παραδέχομαι κάτι ως αληθινό και έγκυρο, ομολογώ: ►Αναγνώρισε αμέσως ότι είχε κάνει λάθος. ►Χωρίς δισταγμό αναγνώρισε ποιο ήταν το σωστό. 3. (μτβ.) δείχνω την εκτίμησή μου προς κάποιον ή κάτι: ►Η πολιτεία αναγνώρισε την προσφορά του στην πατρίδα.	Συνών.: αποδέχομαι (2), εκτιμώ, επιβραβεύω (3) Οικογ. Λέξ.: αναγνώριση, αναγνωριστικός, αναγνωριστικά (επίρρ.), αναγνωρισίμος Φράσεις: ► Δε σε αναγνωρίζω! (= για να δείξουμε έκπληξη ή δυσaráρεσκεια σε κάποιον)

ανάδοχος (ο, η) (Ουσιαστικό, Ο16) (α-να-δο-χος) [μτγν. ανάδοχος < αρχ. ἀναδέχομαι]	1. αυτός που αναλαμβάνει την ευθύνη να εκτελέσει ένα έργο: ► <i>Ανάδοχος του αεροδρομίου είναι μία ξένη εταιρεία.</i> 2. αυτός που δίνει το όνομα στο μωρό, ο νονός: ► <i>Ο ιερέας ρώτησε τον ανάδοχο για το όνομα του μωρού.</i>	Συνών.: εργολάβος, κατασκευαστής (1) Προσδιор.: αρχικός, κύριος, αξιόπιστος (1), υποψήφιος (1, 2)
αναδρομή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-να-δρο-μή) [μτγν. αναδρομή < ἀνά + δρομή]	επιστροφή στα περασμένα, στα προηγούμενα: ► <i>Το βιβλίο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας του 2004 περιέχει μια σύντομη αναδρομή στις προηγούμενες Ολυμπιάδες.</i>	Συνών.: επαναφορά Οικογ. Λέξ.: αναδρομικός, αναδρομικά (επίρρ.), αναδρομικότητα Προσδιор.: ευχάριστη, ιστορική, σύντομη, νοσταλγική
αναζήτηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-να-ζή-τη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις) [λόγ. < αρχ. ἀναζή-τησις < ἀναζητώ]	επίμονη προσπάθεια για να βρεθεί κάποιος ή κάτι, έρευνα: ► <i>Η αναζήτηση στέγης απασχολεί κάθε χρόνο χιλιάδες φοιτητές.</i>	Συνών.: διερεύνηση Οικογ. Λέξ.: αναζητώ Προσδιор.: άμεση, επίμονη, επίπονη, επιστημονική, συστηματική, πνευματικές (οι), καλλιτεχνικές (οι)
αναιδεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (α-ναί-δει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. ἀναΐ-δεια < ἀναιδής < ἀν στερ. + αιδώς (= ντροπή)]	έλλειψη ντροπής ή διακριτικότητας, θρασύτητα: ► <i>Η αναιδειά του ξεπέρασε κάθε όριο.</i>	Αντίθ.: σεμνότητα Συνών.: αδιαντροπιά, αυθάδεια Οικογ. Λέξ.: αναιδής, αναιδώς (επίρρ.) Προσδιор.: πρωτοφανής, απίστευτη, αχαράκτήριστη, μεγάλη
ανακαίνιση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-να-καί-νι-ση, γεν. -ης, -ίσεως, πληθ. -ίσεις, γεν. -ίσεων) [μτγν. ανακαίνισης < ανακαινίζω < ἀνά + καινός (= καινούργιος)]	δίνω καινούργια μορφή σ' ένα παλιό κτίριο ή χώρο μέσα από διάφορες επισκευές, βελτιώσεις, επιδιορθώσεις: ► <i>Οδηγηθήκαμε σε πλήρη ανακαίνιση του σπιτιού μας.</i>	Συνών.: ανανέωση, αναμόρφωση Οικογ. Λέξ.: ανακαινίζω, ανακαινιστής, ανακαινιστικός Προσδιор.: γενική, μερική, ολική, τέλεια

ανακαλύπτω (Ρήμα, Ρ2) (α-να-κα-λύ-πτω, αόρ. ανακάλυψα, παθ. αόρ. ανακαλύφθηκα) [λόγ. < αρχ. ἀνακαλύπτω < ἀνὰ + καλύπτω]	1. (μτβ.) βρίσκω πρώτος και κάνω γνωστό κάτι που ήταν άγνωστο ως τώρα: ►Ο Χριστόφορος Κολόμβος ανακάλυψε την Αμερική το 1492. 2. (μτβ.) φανερώνω, αποκαλύπτω: ►Η αστυνομία ανακάλυψε ποιος έκλεψε το αυτοκίνητο. ►Ανακάλυψε ότι τελικά ήταν άλλος ο ένοχος της κλοπής.	Αντίθ.: κρύβω, σκεπάζω (2) Οικογ. Λέξ.: ανακάλυψη
ανακαλώ (Ρήμα, Ρ6) (α-να-κα-λώ, αόρ. ανακάλεσα, παθ. αόρ. ανακληθήκα, παθ. μτχ. ανακλημένος) [αρχ. ἀνακαλῶ < ἀνὰ + καλῶ]	1. (μτβ.) καλώ κάποιον να επιστρέψει: ►Η κυβέρνηση ανακάλεσε τον πρεσβευτή για διαβουλεύσεις. 2. (μτβ.) ακυρώνω, καταργώ, παίρνω κάτι πίσω: ►Ο κατηγορούμενος ανακάλεσε την πρώτη κατάθεσή του.	Συνών.: επαναφέρω (1), αποσύρω, αναιρώ (2) Οικογ. Λέξ.: ανάκληση Φράσεις: ►Ανακαλώ στην τάξη (= επαναφέρω στην τάξη) ►Ανακαλώ στη μνήμη (= ξαναθυμάμαι)
ανακοίνωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-να-κοί-νω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις) [αρχ. ἀνακοίνωσις < ἀνακοινῶ]	1. γνωστοποίηση μιας ειδήσης, αναγγελία: ►Η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των βουλευτικών εκλογών θα αρχίσει αργά το βράδυ. 2. παρουσίαση πορισμάτων επιστημονικής έρευνας: ►Στο τελευταίο ιατρικό συνέδριο έγιναν σημαντικές επιστημονικές ανακοινώσεις για το διαβήτη.	Συνών.: δημοσίευση (1) Οικογ. Λέξ.: ανακοινώνω, ανακοινώσιμος, ανακοινωθέν (το) Προσδιор.: αποκαλυπτική, αυστηρή, επίσημη, λακωνική, έκτακτη, επείγουσα (1), γραπτή, προφορική (1, 2)
ανακούφιση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-να-κού-φι-ση, γεν. -ης, πληθ. -) [αρχ. ἀνακούφισις < ἀνὰ + κουφίζω < κούφος (= ελαφρός)]	ελάφρυνση ή απαλλαγή από σωματικό πόνο ή ψυχικό βάρος: ►Ένωσε μεγάλη ανακούφιση από τα καλά αποτελέσματα των ιατρικών εξετάσεων.	Συνών.: ξαλάφρωμα Οικογ. Λέξ.: ανακουφίζω, ανακουφιστικός Προσδιор.: βαθιά, μεγάλη, προσωρινή, πραγματική, ψυχική

ανάκριση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-νά-κρι-ση, γεν. -ης, -ισεως, πληθ. -ισεις) [αρχ. ανάκρισις < ἀνακρίνω]	λεπτομερειακή εξέταση, για να εξακριβωθεί η αλή- θεια: ► Ο δράστης ομολόγησε τη ληστεία που διέπραξε όστε- ρα από πολύωρη ανάκριση.	Σύνθ.: προανάκριση Οικογ. Λέξ.: ανακρίνω, ανακριτής, ανακρίτρια, ανακριτικός Προσδιορ.: συστηματική, νόμιμη, παράνομη, πολύω- ρη, εξονυχιστική
ανακύκλωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-να-κύ-κλω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις) [μτγν. ἀνακύκλω- σις]	επεξεργασία άχρηστου υλικού ώστε να γίνει δυ- νατή η επαναχρησιμοποι- ησή του: ► Η ανακύκλωση του χαρτιού βοηθάει σημα- ντικά στην προστασία του δά- σους.	Οικογ. Λέξ.: ανακυκλώνω, ανακυκλώσιμος
αναλφαβητι- σμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (α-ναλ-φα-βη-τι- σμός, γεν. -ού, πληθ. -) [μτγν. ἀναλφαβη- τισμός < αντιδάν. γαλλ. analphabé- tisme]	το να μην ξέρει κάποιος να διαβάξει και να γρά- φει: ► Ο αναλφαβητισμός είναι ένα από τα βασικά προ- βλήματα των χωρών της Αφρικής.	Οικογ. Λέξ.: αναλφάβη- τος Προσδιορ.: λειτουργικός
αναμονή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-να-μο-νή, γεν. -ής, πληθ. -) [μτγν. ἀναμονή < αρχ. ἀναμένω]	το να περιμένει κανείς κάποιον ή κάτι: ► Η ανα- μονή στη στάση του λεωφο- ρείου ήταν ολιγόλεπτη.	Οικογ. Λέξ.: αναμένω Προσδιορ.: ανώφελη, εκνευριστική, κουραστική, πολύωρη Φράσεις: ► Λίστα αναμο- νής (= κατάλογος ατόμων για μια θέση σε αεροπορική πτήση)
αναμφισβήτη- τος -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμψυ- χα και άψυχα) (α-ναμ-φι-σβή-τη- τος) [αρχ. ἀναμφισβή- τητος < ἀν στερ. + ἀμφισβητῶ]	αυτός για τον οποίο δεν υπάρχει αντίρρηση ή αμφιβολία, ο βέβαιος: ► Είναι ένας επιστήμονας με αναμφισβήτητο κύρος.	Αντίθ.: αμφισβητούμενος, αμφίβολος Συνών.: αδιαφιλονίκητος, αναμφίβολος, αναντίρρη- τος Οικογ. Λέξ.: αναμφισβήτη- τα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: αξία, γεγο- νός

ανάπαυση

ανάπαυση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-νά-παυ-ση, γεν. -ης, -αύσεως, πληθ. -) [αρχ. ἀνάπαυσις < ἀναπαύω]	1. διακοπή από σωματική ή πνευματική εργασία, ξεκούραση: ► Μου χρειάζεται ανάπαυση για μερικές ημέρες. 2. παράγγελμα στη γυναστική για προσωρινή χαλάρωση: ► Ανάπαυση!	Αντίθ.: προσοχή (2) Συνών.: ανάπαυλα Σύνθ.: αγρανάπαυση, ημι-ανάπαυση Οικογ. Λέξ.: αναπαύομαι, αναπαυτικός, αναπαυτικά (επίρρ.) Προσδιор.: αιώνια, απαραίτητη, μεσημεριανή (1)
ανάρρωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-νάρ-ρω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις, γεν. -ώσεων) [μτγν. ἀνάρρωσις < ἀναρρώνυμι]	η διαδικασία αποκατάστασης της υγείας ενός αρρώστου: ► Η καλή ψυχολογία βοήθησε στη γρήγορη ανάρρωσή του.	Οικογ. Λέξ.: αναρρώνω, αναρρωτικός, αναρρωτήριο Προσδιор.: ταχεία, γρήγορη, δύσκολη
ανασκαφή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-να-σκα-φή, γεν. -ής, πληθ. -ές) [μτγν. ἀνασκαφή < αρχ. ἀνασκάπτω]	προσεκτικό σκάψιμο στη γη, με σκοπό την ανεύρεση και μελέτη αρχαίων αντικειμένων: ► Οι συστηματικές ανασκαφές στη Βεργίνα οδήγησαν στον τάφο του Φιλίππου.	Οικογ. Λέξ.: ανασκάπτω, ανασκαφικός Προσδιор.: αρχαιολογική, αποκαλυπτική, συστηματική, πολύχρονη, επίπονη
ανάσταση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-νά-στα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις, γεν. -άσεων) [αρχ. ἀνάστασις < ἀνίστημι (= σηκώνω)]	1. επαναφορά ενός νεκρού στη ζωή: ► Το Σάββατο, πριν από τη Μεγάλη Εβδομάδα, γιορτάζουμε την ανάσταση του Λαζάρου. 2. η γιορτή της Ανάστασης του Χριστού, το Πάσχα: ► Η Ανάσταση του Κυρίου είναι το μεγαλύτερο γεγονός της χριστιανοσύνης.	Σύνθ.: νεκρανάσταση Οικογ. Λέξ.: ανασταίνω, αναστάσιμος Προσδιор.: αληθινή, μέλλουσα (1) Φράσεις: ► Ανάστα ο Κύριος (= για μεγάλη αναστάτωση και φασαρία)
ανατρέπω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. α-να-τρέ-πω, αόρ. ανέτρεψα, παθ. αόρ. ανατράπηκα) [αρχ. ἀνατρέπω]	1. (μτβ.) ρίχνω κάποιον ή κάτι από τη θέση του, αναποδογυρίζω, γκρεμίζω: ► Τα κόμματα ήταν τόσο μεγάλα που ανέτρεφαν τις βάρκες των ψαράδων. 2. (μτβ.) αποδεικνύω ότι κάτι είναι λάθος ή ψέμα:	Συνών.: αναστρέφω (1), αναιρώ, ακυρώνω (2) Οικογ. Λέξ.: ανατροπή, ανατρεπτικός, ανατρεψιμός

	►Όταν γνωριστήκαμε καλύτερα με τον τροχονόμο, μας είπε διάφορα αστεία και έτσι ανέτρεψε την εικόνα που είχαμε ότι ήταν πάντα σοβαρός και αμίλητος.	
ανατροφή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-να-τρο-φή, γεν. -ής, πληθ. -) [λόγ. < ελνσπ. ἀ-νατροφή < αρχ. ἀ-νατρέφω]	1. φροντίδα για τη σωματική και την πνευματική ανάπτυξη ενός ανηλίκου: ►Διέθεσαν πολύ χρόνο για την ανατροφή του παιδιού τους. 2. η κατάλληλη διαπαιδαγώγηση: ►Είναι ένας άνθρωπος με πολύ καλή ανατροφή.	Συνών.: μέγALLOWMA (1), διάπλωση (2) Οικογ. Λέξ.: ανατρέφω Προσδιορ.: καλή, κακή, φιλελεύθερη, κοινωνική, οικογενειακή (1, 2)
άνανδος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα) (ά-ναυ-δος) [αρχ. άναυδος < αν στερ. + αυδή (= φωνή)]	αυτός που έχασε προσωρινά τη φωνή του από έκπληξη, θαυμασμό, συγκίνηση ή φόβο: ►Το πλήθος παρακολουθούσε άναυδο την επιχείρηση διάσωσης των τραυματιών.	Συνών.: άφωνος, άλαλος
ανδρεία και αντρεία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (αν-δρεί-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. άνδρεία < άνδρεϊος < άνήρ]	παλικάριά, γενναιότητα: ►Στον πόλεμο του 1940 οι Έλληνες ξεχώρισαν για την αντρεία που έδειξαν.	Αντιθ.: ανανδρία, δειλία, λιποψυχία Συνών.: γενναιοψυχία Οικογ. Λέξ.: ανδρείος, αντρειωμένος, αντρειοσύνη
ανεκτικός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα) (α-νε-κτι-κός) [μτγν. ανεκτικός < άνέχομαι]	αυτός που δείχνει ανοχή και υπομονή: ►Ο διαιτητής του αγώνα ήταν ανεκτικός στο σκληρό παιχνίδι των ποδοσφαιριστών.	Συνών.: διαλλακτικός, επεικής Οικογ. Λέξ.: άνέχομαι, ανοχή, ανεκτός, ανεκτικότητα
ανέκφραστος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (α-νέκ-φρα-στος) [μτγν. άνέκφρα-]	1. αυτός που δεν εκφράζει, που δεν εκδηλώνει κανένα συναίσθημα: ►Ο κατηγορούμενος παρακολουθούσε άνέκφραστος τις καταθέσεις των μαρτύρων.	Συνών.: ανείπωτος (1) Οικογ. Λέξ.: άνέκφραστα (επίρρ.) Προσδιοριζ.: βλέμμα, πρόσωπο (1)